

MUNI
SPORT

Pedagogika sportu (dc4903)

Empirická pedagogika sportu

Vladimír Jůva

Katedra pedagogiky sportu, FSpS MU

juva@fsps.muni.cz

2. 11. 2023

Výzkumné pole PgS

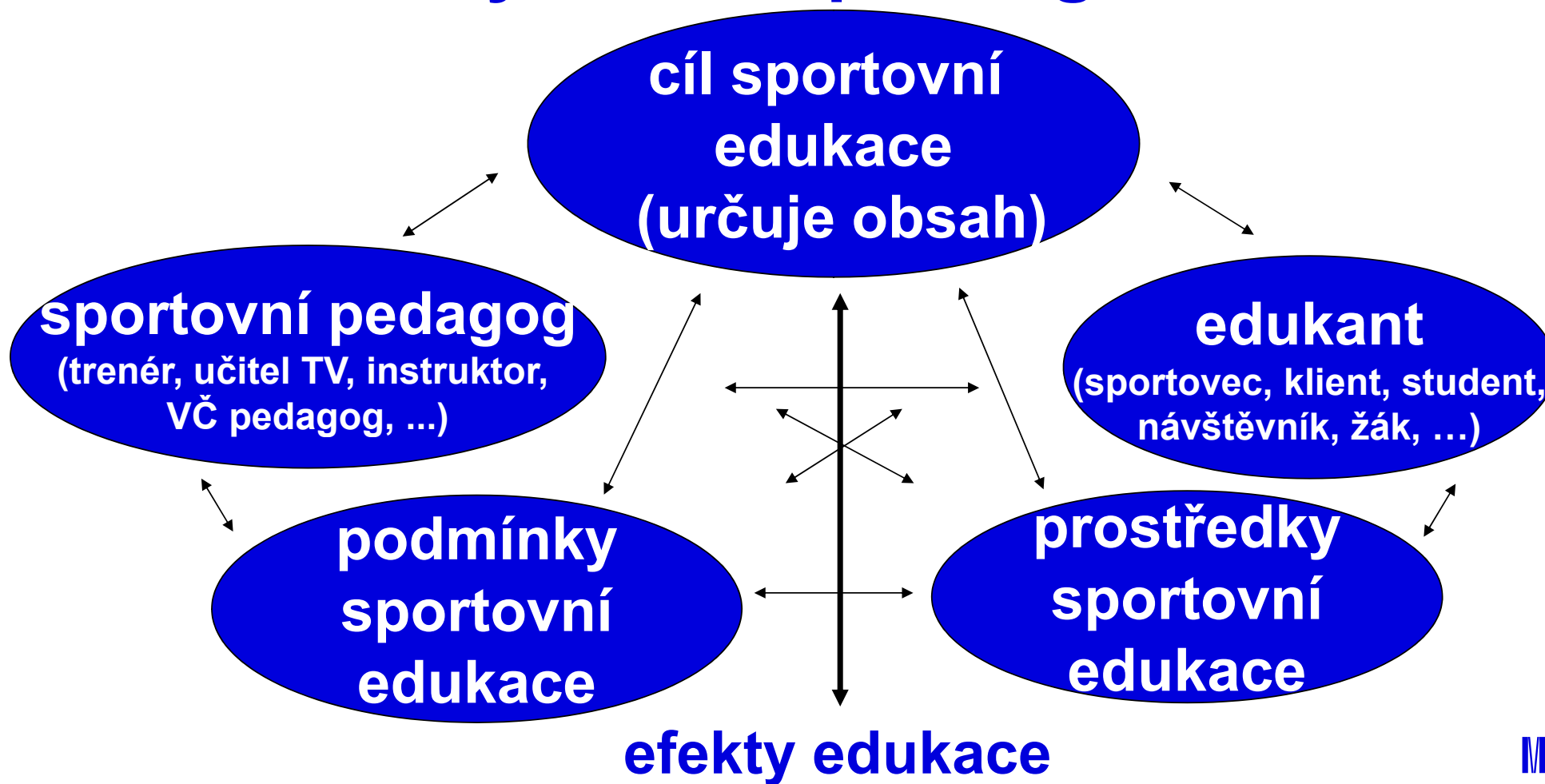
- **vztah edukace a sportu** – široce pojatý fenomén, tzn. **školního sportu** (označení všech sportovních aktivit, které probíhají ve školní instituci), **soutěžního sportu** a **rekreačního sportu**
- **edukace ve sportu, sportem a pro sport**
- otázky související **s edukací ve sportu a za jeho využití**
- **edukační funkce sportu** = imanentní potenciál sportu a reálné sportovní (pohybové) aktivity, které iniciují specifické **edukační procesy** = takové činnosti, při nichž se nějaký subjekt učí, obvykle za působení (přímého nebo zprostředkovaného) jiného subjektu, který vyučuje nebo instruuje

Výzkumné pole PgS

= sportovní edukace (SE) =

- její **vývoj = historický výzkum** (proměny, národní a kulturní specifika, rozvoj SE, ...)
- její **současnost = hlavně empirický výzkum**
- její **srovnávání = komparativní výzkum** (synchronní, chronologický)
- její **rozvoj = budoucnost = prognózy**
(← **empirický výzkum**) + **teoretický (normativní) přístup**
(**tvorba konceptů** = individuální, institucionální, komunitní, státní, globální, ... plány a vize SE – kurikula, kodexy, vize, doporučení, ...)

Výzkumné pole PgS

Historický výzkum (HV) sportovní edukace

- **předmět HV** = komplexní dějiny lidstva, tzn. **včetně** vzniku, vývoje, proměn a rozvoje sportu a **SE**
- historický výzkum v pedagogice sportu = klíčové problémy **vývoje teorie a praxe SE** = **východisko** empirického výzkumu
- **empirický výzkum** = předmět reálně **existuje**
- **X – HV** = **objekt** vědeckého zájmu zde a nyní **neexistuje**
- \Rightarrow hlavní **metoda** = **analýza historických pramenů**
- **typy pramenů** – primární + sekundární

Historický výzkum (HV) sportovní edukace

Soudobé tendence HV, tzn. i v pedagogice sportu:

- **komparativní historie** = místo monografického bádání (např. jedna osobnost) konfrontace více dimenzí → **přehodnocování stereotypů**
- **historie všedního dne** (dějiny každodennosti) = detailní analýzy
- **mikrohistorie** (teleskop X mikroskop) = analýza vybraného fenoménu
- **HV soudobých dějin**
- **orální historie** (narace)
- **výzkum životního příběhu**
(postupy blízké empirickému kvalitativnímu výzkumu)

Teoretická (normativní, klasická) pedagogika sportu

- **klasický pedagogický koncept**
(od Herbarta) = klíčová pozice patří cílům, které jsou normativní a jsou obtížně empiricky zdůvodnitelné
- analogicky i **pedagogika sportu** = nejen empirická, ale i **teoretická (normativní, duchovědně orientovaná, klasická) koncepce**
- klíčové = **teleologické** směřování (vize, rozvoj, směřování, cíle, modely, ...)

Normativní pedagogika sportu

- **humanistická orientace** – podstatný úkol pedagogiky sportu = **identifikace a reflexe obrazů člověka** (Prohl, 2006)
- charakteristické = **diskuse** o **hodnotách, cílech a normách** sportovní edukace
- normativní pedagogika sportu – **vztah k filozofii a etice sportu**

Typické otázky:

- Co tvoří klíčové cíle sportovní edukace?
- Podporují nebo poškozují cíle sportovní edukace rozvoj osobnosti?
- Můžeme stanovených cílů sportovní edukace dosáhnout?
- Proč dané cíle můžeme nebo nemůžeme splnit?
- ...

Normativní pedagogika sportu

- analýzy soudobého sportu dokumentují časté jevy, jež humanistická společnost nemůže akceptovat
- význam normativní pedagogiky sportu – klíčový důraz na lidské hodnoty a s nimi související **směřování sportovní edukace**
- východisko – **Coubertinova analýza hodnot sportu**
- dále se rozvíjí v **olympijské pedagogice**
- smyslem olympizmu je zapojit sport do procesu harmonického rozvoje člověka s cílem vytvořit mírovou společnost, která zachovává lidskou důstojnost (Olympijská charta)
- princip **fair play** = edukační dimenze (nejen) soutěžního sportu

Normativní pedagogika sportu

Normativní koncept = **východisko** pro:

- **sportovní pedagogy** (trenéři, učitelé TV, cvičitelé, instruktoři, ...) – **orientace na dobrý a zdařilý život sportovců** a na naplnění jejich přirozených zájmů
- **sportovce** – podstatné je pochopení pravidel, postupů a kritérií, jež umožní rozhodovat, které požadavky mají splnit a které odmítnout = **autonomie sportovce**
(viz Barák o situaci v Udine: „*Nutili ho hrát pod léky a přes bolest*“)
- **výzkum** (viz kritická pedagogika sportu)

Normativní pedagogika sportu

Kritika:

- vytváří pouze **ideální konstrukty**
- neopírá se o realitu analyzovanou empirickými výzkumy

Význam:

- sportovněpedagogické postuláty (normy, předlohy, modely) se nemohou doslovně přenášet do praxe, ale = **nepostradatelná hodnotová orientace** v originální práci sportovních pedagogů, kteří ji musí vždy autenticky a originálně aplikovat
- vymezení **východisek** empirického **výzkumu**

Empirická pedagogika sportu

- **empirická pedagogika** – od počátků 20. století – experimentální pedagogika
- = snahy o **přesná měření** – výzkum edukačního procesu – vstupů a výstupů (testy – počátky viz IQ)
- typický výzkum pedagogických otázek z pozice behaviorální psychologie = vypracování **exaktního výzkumného aparátu** = metody a techniky
- **Thorndike – výzkumy chování, učení** (stimul – reakce)
- stálý význam behaviorální psychologie – např. výzkumy motorického učení, trenérských stylů, ...

Empirická pedagogika sportu

VYCHÁZÍ

- ze snahy přenést do pedagogiky **metodologii přírodních věd**
- z **kritiky** normativní a duchovědné koncepce (nedostatečná racionalita)
- z **odmítnutí hodnotících soudů** – edukačních a etických požadavků a norem

ZÁKLAD =

- **poznání pedagogické technologie** = objektivní informace o SE
- podstata zkoumaného objektu = hypotézy a jejich ověřování
- dosahované výsledky = východisko pedagogických prognóz

Empirická pedagogika sportu

- rozvoj empirické pedagogiky sportu = 2. polovina 20. století
- **podstata = empirický výzkum sportovní edukace**
- **výzkumná témata**, např.:
 - motorické učení – efekty sportovní edukace
 - komunikace a motivace ve sportu
 - didaktické znalosti sportovního pedagoga
 - reflexe a sebereflexe sportovního pedagoga
 - metody a styly učení a výuky (trenéra, učitele, ...)
 - vzdělávání sportovních pedagogů, přenos vědění
 - kurikulární výzkumy
 - ...

Empirická pedagogika sportu

- rozvoj empirické vědy = **fundovaná metodologie**
- **metodologie pedagogiky sportu** vychází z:
 - z metodologie kinantropologie
 - z metodologie věd o sportu
 - z metodologie sociálních věd
 - z metodologie pedagogiky, ...
- autoři – např. Hendl, Gavora, Chráska, Š. Švec, Šed'ová, Švaříček, ...
zahraniční – angl., něm., ...
- význam **infrastruktury pedagogiky sportu – časopisy, databáze, ...**
(v rámci kinantropologie, kinesiologie, věd o pohybu, věd o sportu –
např. anglické, německé – viz <https://www.sportwissenschaft.de>, ...)

Empirická pedagogika sportu

rozvoj metodologie věd o sportu – viz SRN, UK, USA, ..., např.:

- teoretické a praktické informační zdroje ve vědě o sportu (Haag & Hein 1990) – **význam infrastruktury vědy**
- **výzkumné metody a techniky**, plánování výzkumu a získávání údajů ve vědě o sportu (Strauß & Haag, 1994)
- **statistická a hermeneutická analýza dat** ve vědě o sportu (Strauß, Haag, & Kolb 1999)
- **metodologie výzkumných témat** – např. trenérství (North, 2017)
- **výzkum trenérského vzdělávání** (Leeds Beckett University)
- **výzkum vzdělávání trenérek** (University of Minnesota, ...)

Empirická pedagogika sportu

Kritika empirického přístupu:

- **chybějící teoretická a etická orientace** výzkumů
- **nedostatek odpovědnosti** (cíl = „technologie, ne člověk“)
- **deterministické pojmání sportovní edukace**
(vychovávaný jako předmět technické manipulace)
- **redukcionismus** (opomíjení otázek edukačních cílů, zjednodušování komplexních pedagogických problémů) =
- **nedostatečný zřetel k sociálním podmínkám**
- **multiplikace výzkumných témat**
- ...

Empirická pedagogika sportu

REAKCE NA KRITIKU = zdůraznění **specifik ve výzkumu sportovní edukace** = respektování bázových principů vycházejících z normativní pedagogiky sportu (Prohl 2006):

- 1. odpovědnost k praxi** = kritické východisko sportovně-pedagogického výzkumu
- 2. povinnost k vlastnímu předmětu výzkumu = respektování etických a antropologických východisek**
- 3. svoboda výběru témat a výzkumných metod =**
možnost adaptace výzkumných postupů

Empirická pedagogika sportu

- úsilí o **integraci** empirických a normativních přístupů →
- rozvoj tzv. **kritické pedagogiky sportu**
- **normativní koncepce** spoluvytvářejí **východiska** výzkumů
- **humanisticky orientovaný empirický výzkum**
- **výsledky výzkumů – integrace** do „norem“ →
- tvorba klíčových **dokumentů o sportovní edukaci** (sportu)
- impulzy pro **vzdělávání sportovních pedagogů** →
- rozvoj **humanisticky orientované sportovní edukace**
- ...

Kritická pedagogika sportu (PS)

	Pedagogika sportu	
normativní (duchovědná, klasická)		empirická (výzkumná)
	ÚKOLY	
směřování sportovní edukace – <i>jaká by měla být?</i>		výzkum procesů sportovní edukace – <i>jaká je?</i>
	VÝSLEDKY	
stanovení hodnot a norem – <i>to, co by mělo být</i>		vyhodnocování výzkumů – <i>to, co existuje</i>
	PROPOJENÍ	
hodnot →	kritická PS	← faktů

Typy empirických výzkumů v PS

- **základní** – řešení klíčových problémů (sporadické)
- **aplikovaný** – řešení problémů praxe (typické)
 - **výzkumné šetření**
 - **akční výzkum** = provádí samotný sportovní pedagog
 - „kapesní“ výzkum
- **kvantitativní** – „klasické“
- **kvalitativní** – „moderní“
- **smíšený** – trend

Kvantitativní – kvalitativní design v PgS

	kvantitativní	kvalitativní
<i>cíl</i>	testování hypotéz	vytváření hypotéz
<i>logika</i>	deduktivní	induktivní
<i>počet případů</i>	vysoký	malý
<i>generalizace</i>	možná a měřitelná	nemožná
<i>informace</i>	redukovaná	bohatá
<i>kontakt</i>	zprostředkovaný	těsný a dlouhý
<i>validita</i>	nízká	potenciálně vysoká
<i>reliabilita</i>	vysoká	nízká

Výzkumný proces v PgS

1. Vymezení výzkumného problému

- **co zkoumat?** (aspekt, prvek, rozvoj, efekty, ... SE ve vztahu k minulosti, současnosti, popř. budoucnosti)
- **koho?** způsoby výběru – kvantit. x kvalit. Výzkum
- **co?** (kurikulární dokumenty SE, koncepční materiály, ...)
- **kde?** (místně, státně, mezinárodně, globálně, ...)
- **kdy?** (např. dlouhodobé výzkumy)
- **jak?** (teoreticky, empiricky, metavýzkumy, ...)
- **za co?** (ekonomická náročnost výzkumu)
- -?

Výzkumný proces v PgS

2. Informační příprava

- **obsahová** (monografie, časopisy, databáze, ...)
klíčová slova?
- **+ metodologická** – dle vhodného výzkumného designu (kvanti x kvali x smíšený)
- **tvorba přehledové studie** = historická + teoretická + obsahová + metodologická východiska výzkumného problému

Výzkumný proces v PgS

3. Formulace

(a) výzkumných otázek
většinou

(b) hypotéz
ne vždy, např. ...

Výzkumný proces v PgS

4. Zjišťování (sport. pedagogických) faktů – sběr dat výzkumnými metodami a technikami

4.1 Kvantitativní výzkum

- **dotazník** – vymezení, typy
- **pozorování** – vymezení, typy
- **rozhovor** – vymezení, typy
- **experiment** – vymezení, typy
- **didaktický test** – vymezení, typy
- **sociometrický test** – vymezení, typy
- ...

Výzkumný proces v PgS

4. Zjišťování (sport. pedagogických) faktů – sběr dat

výzkumnými metodami a technikami

4.2 Kvalitativní výzkum

- **dotazník** – vymezení, typy
- **pozorování** – vymezení, typy
- **interview** – vymezení, typy
- **focus group** – vymezení, průběh
- **analýza dokumentů** – vymezení
- **případová studie** – typy
- **výzkum životního příběhu** – koho?
- **etnografie** – vymezení
- ...

Výzkumný proces v PgS

5. Vyhodnocení výsledků

- **kvantitativní** – jevy („čísla“) – lze měřit, počítat – statistické techniky, tabulky, grafy
- **kvalitativní** – jevy („slova“) – hluboká analýza, popis

6. Zpracování výsledků

- psaní zprávy o výzkumu
- **věda = vědecký text (= vědění)**
- prezentace – diskuse

Děkuji Vám za pozornost